

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра новітньої історії України

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана з науково-педагогічної
та навчальної роботи

« 29 » 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
АНАРХІЗМ В ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

для студентів

галузь знань 03 Гуманітарні науки
спеціальність 032 Історія та археологія
освітній рівень Перший (бакалаврський)
освітня програма Історія України та культурна антропологія
(з поглибленим вивченням іноземних мов)
вид дисципліни Вибіркова

Форма навчання	<u>денна</u>
Навчальний рік	<u>2021/2022</u>
Семестр	<u>5</u>
Кількість кредитів ECTS	<u>3</u>
Мова викладання, навчання та оцінювання	<u>українська</u>
Форма заключного контролю	<u>залік</u>

Викладач: Пивовар Сергій Федорович, кандидат історичних наук, професор кафедри
новітньої історії України

Пролоновано: на 20~~22~~/20~~23~~ н.р. 20~~22~~ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

Розробник: Пивовар Сергій Федорович, кандидат історичних наук, професор
кафедри новітньої історії України

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри ~~новітньої історії України~~

(підпис)

(Андрій ПИЖИК)
(прізвище та ініціали)

Протокол № 11 від « 29 » 06 2021 р.

Схвалено науково-методичною комісією історичного факультету

Протокол від «26» 08 2021 року № 7

Голова науково-методичної комісії

(підпис)

(Наталія ТЕРЕС)
(прізвище та ініціали)

1. Мета дисципліни – сформуванати у студентів системну уяву про причини та передумови зародження анархізму в Україні, формування та розвиток анархістського руху в різні періоди історії України.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

2.1. Знати: сучасні методи історичного пізнання, історичний термінологічно-понятійний апарат; основні історичні події у межах дисципліни, їх причини та наслідки, періодизацію, джерельну базу; характер і особливості українського історичного процесу; специфіку політичного, соціального, економічного, культурного життя населення України.

2.2. Вміти самостійно: використовувати набуті знання в наукових дослідженнях і викладацькій роботі; поглиблювати свої знання у рамках дисципліни шляхом пошуку й опрацювання нової інформації з використанням сучасних засобів технічної інформації; науково оцінювати роль суб'єктивних та об'єктивних чинників в історичному процесі, конкретних подіях і явищах анархістського руху в Україні.

3. Анотація навчальної дисципліни: Дисципліна «Анархізм в історії України» є важливою складовою частиною професійної підготовки студентів-істориків. Вона покликана розширити поле компетентності студента, зорієнтувати його на реалізацію набутих теоретичних знань і практичних навичок у науково-дослідницькій та викладацькій роботі. На основі сучасних наукових знань висвітлюється процес виникнення та становлення, функції, форми, методи і напрями діяльності анархістських організацій, їх роль і значення в історії України. Дослідження специфіки становлення та розвитку анархістського руху дозволяє значно об'єктивніше оцінити різні аспекти суспільно-політичного, соціально-економічного та культурного розвитку України.

4. Завдання (навчальні цілі): формування у студентів цілісної системи знань про причини та передумови зародження анархізму; визначення особливостей формування та розвитку анархістського руху в різні історичні періоди, значення, місце і роль діяльності анархістів у всесвітній історії; уміння критично аналізувати анархістські теорії; застосування здобутих знань з метою максимально об'єктивного оцінювання ролі анархістів у найважливіших історичних подіях; формування та обґрунтування власного бачення тієї чи іншої проблеми, пов'язаної з історією анархізму тощо.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. Знати. 2. Уміти. 3. Комунікація. 4. Автономність і відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1.	Знати: сутність, витоки та періодизацію анархістського руху в Україні та світі; історіографію та джерельну базу проблеми.	Лекція, контрольна робота	Контрольна робота, набрання не менше 60 % балів	3%

1.2.	Знати: особливості створення та діяльності анархістських організацій у світі.	Лекція, самостійна робота, залік	Реферат, набрання не менше 60 % балів; Залік, набрання не менше 60 % балів	8%
1.3.	Знати: особливості функціонування анархістських організацій, зокрема їх програмні засади та цілі, на території України у ХІХ – ХХІ ст.	Лекція, самостійна робота, залік	Реферат, набрання не менше 60 % балів; Залік, набрання не менше 60 % балів.	23%
2.1.	Уміти: класифікувати, порівнювати й адекватно інтерпретувати історичні оцінки вітчизняних і зарубіжних учених, які досліджували проблеми діяльності анархістського руху в Україні.	Лекція, семінарське заняття, залік	Робота на семінарському занятті (набрання балів); Залік, набрання не менше 60 % балів.	19%
2.2.	Уміти: виявляти й опрацьовувати різні джерела інформації для реалізації науково-дослідницьких проєктів; здійснювати критичний аналіз історичних фактів, явищ і подій, пов'язаних з діяльністю анархістських організацій в Україні.	Семінарське заняття, самостійна робота	Робота на семінарському занятті (набрання балів); Реферат, набрання не менше 60 % балів	14%
2.3.	Уміти коментувати, анотувати, редагувати тексти і документи відповідно до певних критеріїв; представляти результати наукових досліджень у друкованій формі, проводити їх презентацію.	Лекція, залік	Залік, набрання не менше 60 % балів	4%
2.4.	Уміти використовувати в процесі навчання і дослідження новітні інформаційні й телекомунікаційні технології для пошуку й обробки історичних даних.	Самостійна робота.	Реферат, набрання не менше 60 % балів	4%
3.1.	Здатність: до міжособистісної взаємодії, у тому числі – з представниками інших професійних груп різного рівня; до участі у наукових дискусіях.	Лекція, семінарське заняття, контрольна робота	Робота на семінарському занятті (набрання балів); Контрольна робота, набрання не менше 60 % балів;	14%
4.1.	Здатність самостійно: розв'язувати спеціалізовані завдання та практичні проблеми історичної науки; застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях, використовувати у фаховій діяльності знання з інших гуманітарних дисциплін; відповідати за результати власних наукових досліджень.	Лекція, самостійна робота, контрольна робота	Реферат, набрання не менше 60 % балів; Контрольна робота, набрання не менше 60 % балів	7%
4.2.	Усвідомлення соціальних функцій історика, можливостей використання та зловживання історією. Здатність зберігати та примножувати моральні й наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області.	Лекція, залік	Залік, набрання не менше 60 % балів	4%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код)	1.1	1.2	1.3	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	4.1	4.2
Програмні результати навчання										
Вибіркова дисципліна з переліку										

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. *Робота на семінарських заняттях*: РН 1.3, РН 2.1, РН 2.2, РН 3.1 – 50 балів/30 балів.

2. *Самостійна робота (есе)*: РН 1.2, РН 1.3, РН 2.2, РН 2.4, РН 4.1.- 20 балів/12 балів.

3. *Контрольна робота*: РН1.1, РН 3.1, РН 4.1 – 10 балів/6 балів.

* максимальний бал/пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю.

- підсумкове оцінювання:

- *форма оцінювання - залік; максимальна кількість балів, які можуть бути отримані студентом - 20 балів;*

- *результати навчання які будуть оцінюватись – знання особливостей зародження, становлення та розвитку анархізму на різних історичних етапах; вміння класифікувати, порівнювати й адекватно інтерпретувати історичні оцінки вітчизняних і зарубіжних учених, які досліджували проблеми анархістського руху в українському та світовому контекстах, коментувати тексти і документи відповідно до певних критеріїв; здатність до міжособистісної взаємодії та участі у наукових дискусіях.*

- *форма проведення і види завдань – письмовий залік, в білеті 2 запитання, які потребують розгорнутої відповіді (кожна відповідь на запитання оцінюється від 0 до 10 балів);*

- *Для отримання загальної позитивної оцінки з дисципліни оцінка за залік не може бути меншою 12 балів.*

- *Студент не допускається до заліку, якщо під час семестру набрав менше ніж 48 балів.*

7.2 Організація оцінювання:

Оцінювання студентів здійснюється у двох формах: поточний контроль (робота на семінарському занятті, есе, тестування) і підсумковий контроль (залік).

Загальна сума балів – 100 балів (із них, поточний контроль 80 балів; підсумковий контроль – 20 балів).

Поточна робота			Залік
80 залікових балів (максимум)			20 балів максимум
48 балів (мінімум)			
Семінарське заняття	Самостійна робота	Контрольна робота (тест)	
50 максимум	20 максимум	10 максимум	
30 мінімум	12 мінімум	6 мінімум	12 балів мінімум

САМОСТІЙНА РОБОТА

Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем програми дисципліни в цілому, так і деяких розділів тем. Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем у формі написання есе. Самостійна робота студентів оцінюється в діапазоні від 0 до 20 балів.

7.2.2. Індивідуальне творче завдання – до 20 % балів.

Вимоги до есе:

- обсяг не більше 10 сторінок;
- самостійність у викладі матеріалу;
- здавати у роздрукованому вигляді і в електронному на адресу

pvvrsf@gmail.com

Структура есе	Бали (максимум)
Актуальність обраної теми	2
Мета дослідження	2
Завдання наукової роботи	2
Аналіз джерельної бази та історіографії	4
Виклад фактичного матеріалу	5
Узагальнення аналізу проблеми, самостійність висновків	5

КОНТРОЛЬНА РОБОТА

По завершенні вивчення дисципліни студент пише контрольну роботу (тест). Участь всіх студентів в контрольному заході обов'язкова. Контрольна робота проводиться у письмовій тестовій формі і виконується на останній лекції. Максимальна кількість балів, яку можна набрати за контрольну роботу - 10.

Студент, який з поважної причини пропустив контрольну роботу, зобов'язаний надати відповідний документ і викладач за погодженням з деканатом призначає нову дату її проведення.

Критерії оцінювання контрольної роботи у тестовій формі: 10 запитань

- а) вірна відповідь на одне запитання – 1 бал;
- б) невірна відповідь, відсутність відповіді – 0 балів.

ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Підсумковий контроль знань студентів у формі заліку

Заліковий білет з дисципліни «Анархізм в історії України» містить 2 питання, які оцінюються у діапазоні від 0 до 10 балів.

Критерії оцінок з окремих залікових завдань:

- глибоке, теоретично обґрунтоване, фактологічно наповнене розкриття питання – **8-10 балів**;
- розкриття питання з фактологічною аргументацією – **5-7 балів**;
- неповне розкриття питання – **2-4 балів**;
- висвітлення окремого аспекту питання – **1 бал**;
- відсутність відповіді з питання – **0 балів**.

Студент, який дав відповідь на всі питання залікового білету і набрав не менше 12 балів додає у свій актив певну суму балів, яка додається до балів набраних студентом за результатами поточного контролю.

Для студентів, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж *критично-розрахунковий мінімум – 48 балів* необхідно у визначені викладачами дні пройти співбесіду з пропущених семінарських занять і лекцій з тим, щоб набрати критичний мінімум і допуститися до перескладання іспиту.

При простому розрахунку отримаємо:

	Поточне оцінювання	Залік	Підсумкова оцінка
Мінімум	48	12	60
Максимум	80	20	100

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій і семінарських занять

№	Назва лекції	Кількість годин		
		Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1.	Вступ. Предмет і завдання курсу. Історіографія та джерельна база проблеми.	3		4
2.	Тема 1. Сутність і витоки анархізму.	4	2	4
3.	Тема 2. Витоки та зародження анархізму в Україні.	4	2	4
4.	Тема 3. Анархістський рух в Україні наприкінці ХІХ ст. – на початку ХХ ст.	2		6
5.	Тема 4. Діяльність анархістів в Україні в роки Російської революції 1905–1907 рр.	2	2	4
6.	Тема 5. Анархісти в Україні в 1907–1916 рр.	2		4
7.	Тема 6. Анархісти в Україні після Лютневої революції 1917 р. в Росії.	2	2	4
8.	Тема 7. Діяльність анархістів в Україні в 1918–1919 рр.	2		4
9.	Тема 8. Діяльність анархістів в Україні в 1920–1921 рр.	2	2	4
10.	Тема 9. Анархісти в Україні та в еміграції в 1920-ті – 1930-ті рр.	2	2	4
11.	Тема 10. Анархістський рух в Україні наприкінці 1980-х – на початку ХХІ ст.	4	2	4
	Контрольна робота (тест)	1		
	Всього за семестр	30	14	46

Загальний обсяг **90 год.**, в тому числі:

Лекцій – **30 год.**

Семінари – **14 год.**

Самостійна робота - **46 год.**

9. Рекомендована література та джерела:

Основна:

1. Бабічева О.С. Анархізм в Центральній та Південно-Східній Україні (перша чверть ХХ століття): монографія / О. С. Бабічева; Дніпродзержин. держ. техн. ун-т (ДДТУ). – Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2013. – 204 с.

2. Васильчук Є. О. Політичний радикалізм та екстремізм у молодіжному середовищі України: монографія / Є. О. Васильчук. – Черкаси : Палліум, 2014. - 512 с.

3. Васильчук Є.О. Лівий радикалізм та анархізм в Україні: монографія / Є. О. Васильчук. – Черкаси: Видавець Ольга Вовчок – 2019. – 161 с.

4. Лебеденко О.М. Анархісти на Україні в 1903-1908 рр. // Український історичний журнал. – 1991. – № 11. – С. 36-43.
5. Лебеденко О.М. Анархізм в Україні (XIX-поч. XX ст.). - К., 1994. – 77 с.
6. Савченко В. А. Анархістський рух в Одесі в 1903-1916 рр. – Одеса: Книжний дом, 2014. – 306 с.
7. Савченко В. Діяльність анархістських організацій в Україні у 1903–1929 рр: історичний аспект та політична практика / Наук. ред. О. П. Реєнт. Київ: Інститут історії України, 2017. – 444 с.
8. Marshall P. Demanding the impossible: a history of anarchism / P. Marshall. – London: Harper Perennial, 2008. – 818 p.

Додаткова:

1. Алексєєв С.В. Політичні партії в Україні (1900-1917): навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / С. В. Алексєєв, Є. П. Ляшенко ; Донбаська держ. машинобудівна академія. - Краматорськ : ДДМА, 2003. - 75 с
2. Бабічева О.С. Значення анархо-махновського руху в період української революції 1917 – 1918 рр. / О.С. Бабічева // Наука. Релігія. Суспільство. – 2006. – № 3. – С. 48-54.
3. Боровик М.А. Анархістський рух в Україні у 1917 – 1921 рр. / М.А. Боровик // УІЖ. – 1999. – № 1. – С. 3-18.
4. Ветров Р.І. Політичні партії України в першій чверті XX століття (1900-1925 рр.) / Р. І. Ветров, С. П. Донченко ; Дніпродзержинський держ. технічний ун-т. - Д. ; Дніпродзержинськ : Поліграфіст, 2001. - 245 с.
5. Волковинський В.М. Батько Махно / Волковинський В.М. – К. : Тов-во «Знання» України, 1992. – 47 с.
6. Волковинський В.М. Під стягом анархізму / В.М. Волковинський // Україна. – 1988. – № 46. – С. 20-22.
7. Зорик В.А. Політичні партії України та Росії в роки Першої світової війни (1914 -лютий 1917 рр.): монографія / В. А. Зорик, А. С. Зорик ; Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі. - Х. : [б. в.], 2011. - 216 с
8. Кушніренко І. К. Нестор Махно: від анархізму до... республіки: дослідж. махновщини / Іван Кушніренко. - Запоріжжя : Дніпровський металург, 2013. - 229 с.
9. Лебеденко О. Анархісти в Україні у другій половині XIX ст. / О. Лебеденко, М. Швенько // Історія України. – 2001. – № 21–24. – С. 1–3.
10. Павко А. І. Політичні партії, організації в Україні: кінець XIX- початок XX століття: зародження, еволюція, діяльність, історична доля. Кінець XIX століття - лютий 1917 р. / А. І. Павко ; відп.ред. Б. І. Андрусин. - К. : [б.в.], 1999. - 248 с.

10. Додаткові ресурси:

<http://novitukr.history.knu.ua/> - кафедра новітньої історії України